

VOCALIA DE SENDERS

TRESCANT PEL SUD DE CATALUNYA

Refugi de Caro - Santuari de Pinós (GR 171)

*'Les muntanyes uneixen,
els homes divideixen'*

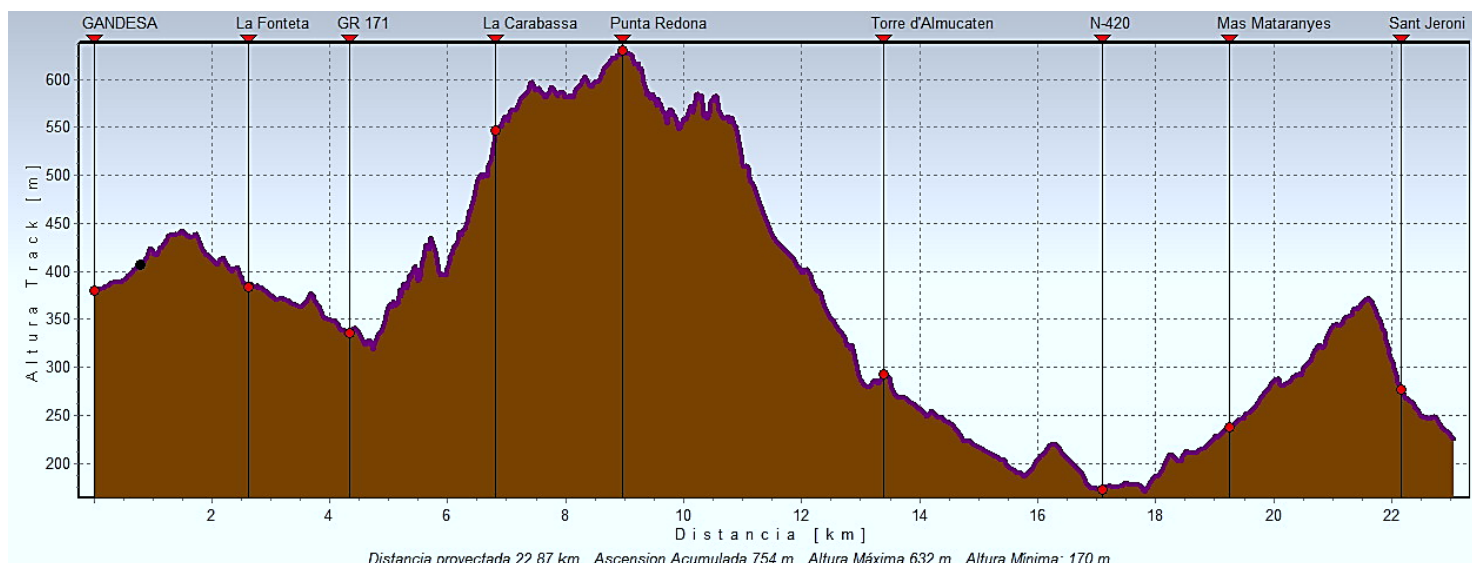
3ª Etapa

Gandesa – Sant Jeroni (Móra d'Ebre)

(23,360 km)

00,000	GANDESA (374 mts.) ⇒ Iniciem aquesta tercera etapa a la localitat vitícola de Gandesa, capital de la Terra Alta, famosa pel seu Celler modernista. Trobem les marques de GR 171-3, variant del 171, prop de la carretera C-235, de Gandesa a Tortosa, les quals seguirem un tram del recorregut inicial fins trobar el GR 171 al barranc de la Fonteta.
00,980	Coll de la Font (420 mts.) ⇒ S'acaba el camí ample; dalt, davant nostre, veiem un gran dipòsit circular de ciment de l'abastiment d'aigües a Gandesa. Pugem per un sender molt erosionat per les pluges fins al dipòsit.
02,320	Pista de la Fontcalda (400 mts.) ⇒ Trobem la pista de la Fontcalda, que baixa de la carretera; la seguim cap a la dreta.
02,640	La Fonteta (pal indicador) (380 mts.) ⇒ Deixem la pista de la Fontcalda i baixem per una carrerada a l'esquerra fins arribar a la Fonteta, bonica i acurada arbrada al peu de la majestuosa serra de Pàndols, molt ben arrançada, amb aigua i aixoplug. Indret molt adient per esmorzar-hi. Seguim les marques de la variant GR 171-3.
03,650	Carretera vella (340 mts.) ⇒ Anem per una pista antiga, que més endavant es torna camí, en direcció al barranc de la Fonteta; es travessa la C-235 pel pas subterrani i es puja per la carretera vella.
04,520	Barranc de la Fonteta (pal indicador) (350 mts.) ⇒ Arribem al punt de confluència amb el GR 171, que vem abandonar a l'etapa anterior. A la dreta segueix el camí cap a la serra de Pàndols. Nosaltres seguim recte, cap a la serra de Cavalls.
05,370	Bretxa i torre elèctrica ⇒ Després de passar per sota la carretera, el GR 171 puja pel barranc per un camí perdedor, fins a una torre elèctrica. A l'esquerra, trobem el camí a Sant Marc i la Mola d'Irto. Seguim recte.
06,220	Serra de Cavalls (400 mts.) ⇒ Es creua el tàleg del barranc per la vora d'unes vinyes i es remunta per l'altra vessant.
07,840	Punta Redona (659 mts.) ⇒ Arribem al punt més alt de la serra de Cavalls, vèrtex geodèsic. Seguim la carena; hi ha una magnífica panoràmica sobre la Terra Alta. Encara es poden veure refugis i trinxeres de la guerra del 36. Davant mateix tenim la serra de la Vall de la Torre, amb la Roca del Pebre en primer terme. Travessem la bifurcació del GR 171-3.
11,020	Bifurcació (460 mts.) ⇒ En una corba pronunciada a la dreta, es deixa el camí i se segueix per la pista davallant.
13,170	Torre d'Almucatén (293 mts.) ⇒ Som a la Vall de la Torre, a l'esquerra hi ha el mas Cervelló, i a la dreta puja el camí cap el mas de l'Alvarès i la torre d'Almucatén, que dona nom a la vall. Davallem pel GR 171 en direcció al riu Sec.
16,620	Riu Sec (200 mts.) ⇒ El sender davalla fortament per la vall de la Torre fins al riu Sec, el qual travessem i continua remuntant per l'altra banda. A la dreta ens queda el mas d'Assens i el Collet de les Gandioles.
17,640	Carretera N-420 (176 mts.) ⇒ Passem per un antic molí a l'esquerra del camí, i deixem el riu Sec per pujar cap a la carretera N-420, de Móra la Nova a Gandesa. Seguim la N-420 cap a la dreta durant uns 700 metres i la deixem per agafar el camí de Valldelladres a l'esquerra que, tot pujant, ens menerà a un coll. A l'esquerra tenim el mas de Miquelet.
18,560	Mas de Pantonet (211 mts.) ⇒ Ens queda a l'esquerra de la pista. Seguim pujant pel camí de Valldelladres.
20,320	Barranc de Valldelladres (284 mts.) ⇒ Després de passar pels masos de Josep Mataranyes i Menqueries, que ens queden a l'esquerra del sender, el GR gira a l'esquerra per pujar per la Carrerada del coll de Padellàs.

21,240	Coll de Padellàs (343 mts.) ⇒ El GR 171 segueix pujant per la Carrerada de Sant Bartomeu fins al coll de Padellàs. A l'esquerra, davalla el camí dels Xarcums. Seguim recte, davallant cap a Sant Jeroni.
22,350	SANT JERONI (260 mts.) ⇒ Finalment, arribem al santuari i àrea d'esbarjo de Sant Jeroni. Situat en una esplanada als peus de la Picossa (499 m), Sant Jeroni acull l'ermita de Sant Jeroni i l'església de Santa Madrona. També trobem un monument a la sardana i una font. Lloc adient per a dinar.
23,360	Cruïlla Camí de Perles (224 mts.) ⇒ Sortim de Sant Jeroni pel camí de Sant Jeroni, tot baixant en direcció a Móra d'Ebre. Hi ha molt bones vistes de la Cubeta de Móra i de les serres de Montsant, de Llaberia, de Montalt, de Pàndols i de Tivissa. Finalment, arribem a la cruïlla amb el camí de Perles, punt on ens recollirà l'autocar. Final de la 3ª etapa del GR 171.
DADES	Distància: 23,360 km Desnivells acumulats: + 755 m / - 920 m Dificultat: **

Serra de Cavalls

TRESCANT PEL SUD DE CATALUNYA

Refugi de Caro - Santuari de Pinós (GR 171)

3a etapa. Gandesa – Sant Jeroni (Móra d'Ebre) (23,360 kms)

Diumenge, dia 23 d'octubre

Iniciem aquesta tercera etapa a la localitat vitícola de Gandesa, capital de la Terra Alta, famosa pel seu Celler modernista. Trobem les marques de GR 171-3, variant del 171, prop de la carretera C-235, de Gandesa a Tortosa, les quals seguirem un tram del recorregut inicial fins trobar el GR 171 al barranc de la Fonteta. Arribem a la Fonteta, zona d'esbarjo al peu de la majestuosa serra de Pàndols, prop de la carretera C-235 de Gandesa a Tortosa. Seguim durant uns minuts la variant GR 171-3 en direcció sud-est fins a trobar el punt de confluència amb el GR 171, just on el vem dirar l'etapa anterior; el seguim en direcció nord cap a la serra de *Cavalls*. El GR puja per un camí perdedor, cal cercar els millors passos. A l'esquerra, trobem el camí a *Sant Marc* i la *Mola d'Irto*, a la dreta la serra de *Cavalls*. Es creua el tàlveg del fons de la vall per la vora d'unes vinyes i es remunta per l'altra vessant a buscar el punt més alt de la serra, la *Punta Redona* (659 m), vèrtex geodèsic. És el portell de la serra on

Punta Redona i Roca del Pebre

encara es poden veure refugis i trinxeres de la guerra del 36; la panoràmica des d'aquest punt sobre la comarca de la Terra Alta és extraordinària. La serra de *Cavalls* és la continuació nord-oriental de la serra de Pàndols, separa els termes del Pinell de Brai (Terra Alta) dels de Gandesa i Benissanet (Ribera d'Ebre) i va ésser escenari de violents combats durant l'ofensiva de l'Ebre de la guerra del 1936-39.

Ermita de Sant Jeroni

El GR comença a davallar. Després de passar un coll, tornem a trobar la variant GR 171-3, que per una pista a l'esquerra va recte cap a Gandesa. Agafem una pista a la dreta i entrem a la *Vall de la Torre*, davant mateix podem albirar la *Roca del Pebre* (450 m), punt més alt de la serra. A l'esquerra del camí tenim el *mas Cervelló* situat al peu d'una gran torre del temps de la Reconquesta, que dóna nom a aquesta vall. El GR davalla fortament cap el barranc del Vall de la Torre. Passem el *mas de l'Albarès*, i de seguit arribem al *riu Sec*, que seguim avall a la dreta. Passem per un antic molí a l'esquerra del camí, i deixem el riu Sec per pujar cap a la carretera N-420 (260 m), de

Móra la Nova a Gandesa. Seguim la N-420 cap a la dreta durant uns 700 metres aproximadament i la deixem per agafar un camí a l'esquerra que, tot pujant, ens menerà a un coll. Deixem a l'esquerra de la pista la font de *Grunes* i més endavant, el *mas del Pantoniet*. Finalment, arribem al coll de Padellàs (343 m) on hi ha una bifurcació de pistes.

Després de passar per un altre collet, el GR davalla al santuari i àrea d'esbarjo de *Sant Jeroni* (260 m). Situat en una esplanada als peus de la *Picossa* (499 m), Sant Jeroni acull l'ermita de *Sant Jeroni* i l'església de *Santa Madrona*. Ambdues són esglésies reformades en època barroca, amb contraforts laterals i amb les parets pintades enterament de blanc, color que les fa ressaltar sensiblement del seu entorn. En aquest lloc es celebren cada any dues trobades populars dels veïns de Móra d'Ebre. Entorn de Sant Jeroni es troba un jaciment geològic, ric en fòssils, que és un referent per als geòlegs. Seguim per la pista davallant en direcció a la població de Móra d'Ebre, obtenint des d'aquí molt bones vistes de la Cubeta de Móra i de les serres de Montsant, de Llaberia, de Montalt, de Pàndols i de Tivissa. Al cap d'un quilòmetre arribem a una cruïlla de pistes, punt final de l'excursió i on ens recullirà l'autocar, final de la 3ª etapa del GR 171.

Gandesa, terra de sang

Bella i rica en història, la comarca fronterera entre Terol i Tarragona.

Penyals, barrancs i abruptes serres se succeeixen a la comarca de la Terra Alta i els seus voltants. Som al sud de Tarragona, i l'Ebre, prop ja del final del seu recorregut, és el gran protagonista a tota la zona.

Les vinyes, oliveres i fruiters envolten les llomes i ordenen la visió de les extenses planes de luví que es dibuixen en l'horitzó. Penyals, barrancs i abruptes serres se succeeixen a la comarca de la Terra Alta i els seus voltants. Som al sud de Tarragona, i l'Ebre, prop ja del final del seu recorregut, és el gran protagonista a tota la zona. Des de les altures de les serres de Pàndols i de Cavalls es dominen amplis panorames cap a l'est que fan possible seguir les últimes etapes del seu curs, els meandres que traça i les hortes que va deixant al seu pas.

Celler de la Cooperativa Agrícola de Gandesa

Al sud, els Ports de Beseit ofereixen el fort contrast de les seves intricades muntanyes. Hi ha molt de conèixer: ruïnes ibèriques, castells templers, palaus renaixentistes, esglésies romàniques i gòtiques i edificis industrials de bella traça modernista. Els seus pobles tenen una llarga història i una intensa activitat centrada en l'agricultura i la comercialització dels productes del camp, especialment el vi. En molts d'ells està present l'empremta deixada per la batalla de l'Ebre, un dels episodis més dramàtics de la Guerra Civil.

Gandesa és el nucli urbà més important de la zona. Al centre-en l'entorn de la plaça i el carrer Major-, on està concentrat el seu patrimoni monumental, es poden contemplar la bella església de l'Assumpció, amb portada romànica, decoració morisca, finestrals gòtics i una destacada torre barroca, l'antiga presó, l'edifici de traça gòtica que va ser Casa de la Vila i diversos palaus, entre els quals destaca el dels barons de Purroi.

A la sortida de la població, hi ha un edifici que no passa inadvertit. Es tracta del Cellar de la Cooperativa Agrícola, on s'elaboren els vins i olis, una construcció en la qual l'arquitecte Cèsar Martinell, deixeble de Gaudí, va bolcar imaginació i estètica: les seves torretes exteriors, els adorns en rajola i ceràmica i la utilització del maó en portes, finestrals i voltes interiors fan d'ell una obra mestra de l'arquitectura industrial modernista. Davant del Cellar es troba el Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre. Engelat i mantingut per

voluntaris locals, l'institut reuneix testimonis gràfics i sonors d'aquest episodi de la Guerra Civil que es va desenvolupar en l'entorn de Gandesa i que va obligar la població a evacuar les seves cases al començament d'agost de 1938. A les aules del que va ser l'escola es poden veure fotografies, llibres, revistes, cartells, uniformes, material de guerra i un audiovisual sobre la cruenta lluita que va tenir lloc entre el 25 de juliol i el 16 de novembre pel domini de les ribes d'aquest tram baix de l'Ebre i que va acabar amb la victòria de les tropes franquistes.

Conegudes cançons del moment, com la que té per lletra «encara que tirin el pont i també la passarel·la, em veuran passar l'Ebre en una barqueta de vela», ressonen entre les parets del petit edifici del centre. Tot el terme municipal de Gandesa apareix sembrat de records de la batalla—alguns situats en paratges impressionants—que afegeixen un interès especial al recorregut. A uns cinc quilòmetres de la població, en direcció a Alcanyís, al costat de les ruïnes d'una necròpolis ibèrica, s'aixeca al Coll del Moro un monòlit que recorda la presència en el lloc del general Franco, a mitjans d'agost de 1938, per inspeccionar el curs de les operacions, uns metres més endavant apareix una torre circular que forma part del poblat ibèric, datat entre els anys 800 i 500 abans de Crist, a qui corresponia la necròpolis. La visita mereix també la pena per les magnífiques vistes que es tenen des del lloc. Però els escenaris més esglaiadors es troben a la serra de Pàndols, prenent la desviació a la Fontcalda a la carretera que va de Gandesa a Tortosa. El bell santuari neoclàssic d'aquest nom està situat al fons d'un congost, al costat d'un balneari d'aigües termals. Va ser aquí on les tropes franquistes van iniciar l'avanç cap als alts de la serra en els que resistien les forces republicanes, compostes en bona part per l'anomenada 'quinta del biberó', joves de menys de 18 anys.

Punta Redona de la serra de Cavalls

Per arribar a la Punta Alta, coneguda com la cota 705, cal retrocedir i prendre una pista forestal que passa per l'ermita de Santa Magdalena i puja fins al lloc on un monument recorda als morts en la guerra. Es tracta d'un cub de ciment amb un colom de la pau en relleu i una llegenda: 'A tots els que van combatre en la batalla de l'Ebre'. Precisament, en aquest enclavament van perdre la vida un gran nombre d'homes d'ambdós exèrcits, una tragèdia que ni tan sols l'impressionant paisatge aconsegueix minimitzar. Cap a l'est, es contempla el curs de l'Ebre i els pobles de la plana fins a la desembocadura, al sud-est, el mar de pics rocosos dels Ports de Beseit que apunten entre pins, i, al nord, l'abrupta serra de Cavalls.

En altres poblacions de la comarca, els records de la batalla estan també presents. El més patent és al 'poble vell' de Corbera d'Ebre, un conjunt de ruïnes descarnades on un grup d'artistes catalans han deixat en l'Abecedari de la Llibertat poemes i obres de denúncia de les guerres, germen d'un futur museu sobre la pau. Entre les destrosses produïdes pels bombardejos i combats, destaca fantasmal la torre barroca de l'església de Sant Pere. Però l'entorn del riu, la Terra Alta i els seus voltants donen també oportunitats a un turisme més festiu. Hi ha poblacions de traçat medieval com Batea, que conserva les portes de la muralla, carrers amb arcades, una bella església barroca i neoclàssica dedicada a Sant Miquel i diversos edificis civils de pedra de cadirat. També Vilalba dels Arcs, molt propera, compta amb una plaça porticada, restes de les antigues muralles i les portes d'accés, l'església de la Mare de Déu de Gràcia-d'època templera-i, sobretot, la interessant església de Sant Llorenç, iniciada el gòtic i amb elements renaixentistes i barrocs.

Miravet

territori. En el recorregut pels carrers estrets i costeruts de Miravet es descobreixen una drassana del segle XI, arcades mudèjars, un antic molí d'oli, tallers de terrissa i un esplèndid panorama del riu, amb els seus meandres rivetats de boscos. Encara queda una última atracció en aquest poble: el pas d'una riba a una altra de l'Ebre en una barca impulsada per la pròpia corrent.